

Nagy Attila

A HunRA első húsz éve az olvasásfejlesztés szolgálatában

Jó két évtizede, 1991. október 31-én, egy pénteki napon, napfényes koradélutáni órákban az Országos Széchényi Könyvtár VIII. emeleti előadótermében 63 fő – vita után egyhangú szavazással – elfogadta az Alapszabályt, ezzel megalakult a Magyar Olvasástársaság, a Nemzetközi Olvasástársaság (International Reading Association, IRA) hazai tagszervezete, angol nevén a **Hungarian Reading Association**, amelynek rövidítése (**HunRA**), sokak számára azóta márkanévvé lett.

A 63 fős alakuló ülés résztvevői között könyvtárosok, pedagógusok, gyógykezelő pedagógusok, a felsőoktatásban dolgozók, elméleti kutatók, nyelvészek, pszichológusok, szociológusok mellett néhány szerkesztő, író és főiskolai hallgató ugyancsak jelen volt. Többek között Adamikné Jászó Anna, Balatoni Teréz, Bartos Éva, Bocsák Istvánné, Csabay Katalin, Dán Krisztina, Gereben Ferenc, Gósy Mária, Hubert Ildikó, Horváth Zsuzsanna, Kádárné Fülöp Judit, Kiss Barbara, Komáromi Gabriella, Kovács Emőke, Kucska Zsuzsa, Mikulás Gábor, Nagy Attila, Péterfi Rita, Ramháb Mária, Rigó Béla, Vidor Miklós és Winkler Márta.

Az akkor megfogalmazott, fontosabb céljainkat változatlanul aktuálisnak tartjuk:

- 1) Fórumot, szervezeti kereteket kívántunk teremteni az olvasástudományok részterületein működő szakemberek találkozásához, intenzív és hatékony párbeszédük kialakításához. Ismert tudománytörténeti tény, hogy a korábban elkülönült tudományok határterületeinek érintkezése kölcsönösen jótékony hatással van mind a gyakorlati, mind az elméleti problémák megoldására.
- 2) Az 1989–1990 fordulóján kibontakozó nagy társadalmi változások lehetővé tették a tudományok addig többnyire zárt, szocialista karanténjának felszámolását. Vagyis egyértelművé lett, hogy köznevelési, közoktatási és közművelődési rendszerünk egészének megújulása elképzelhetetlen a nemzetközi szinten elfogadott nevelési, oktatási, képzési, kutatási módszerek megismerése, kipróbálása, kritikus átvétele nélkül. Máig arra ösztönözzük tagságunkat, hogy legjobb saját hagyományaink, gyakorlatunk továbbéltetése, fejlesztése mellett ismerjék meg a nálunk jobb eredményekkel (IEA, PISA, PIRLS), büszkélkedő országok (például a finnek) eszközrendszerét, módszereit, sikerének titkait. Kollegiális, munkatársi, baráti kapcsolatok teremtetésével, valamint a szakirodalom követésével, az együttműködési lehetőse-

gek kihasználásával tegyük jól láthatóvá fizikai, szellemi kincseinket, kapacitásunkat ugyanakkor hozzunk haza minden használható tudást, ötletet, módszert. Az olvasásfejlesztés érdekében működtessük a közértelmesség gyarapítását szolgáló „kapillárisokat”!

Az előzmények*

Az 1970-es évektől megindult lassú, nemzetközi politikai enyhülés lehetővé tette a korábbinál valamivel szélesebb körű nemzetközi tudományos kapcsolatrendszer kialakulását. A közeledés a szabad világból indult, és itthon fogékony érdeklődő kutatókra talált. Ennek a közeledésnek az egyik eredménye volt, hogy Magyarország már 1970-ben részt vehetett az IEA (International Association for the Evaluation of Educational Achievement) elnevezésű nemzetközi pedagógiai kutatótársaság iskolai eredményvizsgálatában.

Az IEA vizsgálata bizonyos értelemben meghatározó előzménye volt a Magyar Olvasástársaság szerveződésének is. Ugyanis az IEA Társasághoz való csatlakozást Kiss Árpád, az Országos Pedagógiai Intézet Didaktikai Tanszékének vezetője, a Magyar Pedagógiai Társaság elnöke kezdeményezte, nem kis politikai bátorsággal, finom diplomáciával keresztül is vitte – egyedülként az akkori szocialista országok közül. Kiss Árpád tisztában volt a nemzetközi tudományos kapcsolatok jelentőségével, érezte, hogy a több évtizedes lemaradás pótolható, ha a hazai kutatók hozzájutnak az egyébként itthon hozzáférhetetlen társadalomtudományi szakirodalomhoz. Az olvasás-szövegértés fejlesztését az iskolázás szempontjából központi jelentőségűnek tudta, ezért a korszerű eszközökkel lefolytatott IEA olvasásvizsgálatban való részvételt minden erejével támogatta. A gyöngye hazai eredmények láttán fontosnak tartott minden olyan kapcsolatot, amely a hazai olvasás-terület és az olvasáspedagógia előmozdítását szolgálhatja.

A fenti megállapítás sajnos, a könyvtárügyben nem volt egyértelműen igaz. Az 1968 és 1989 közötti években a kivételes helyzetű, vezető beosztásban lévő személyiségek eljutottak ugyan egy-egy IFLA-konferenciára, de az akkori KMK Olvasáskutatási osztályán vagy bárhol dolgozó kutatók két-három évente még csupán a szocialista országok szakembereinek moszkvai, varsói, budapesti, berlini, prágai, szófiai, tallinni – vagyis kizárólag a „tábor” fővárosaiban rendezett – konferenciáin vehettek részt.

A Nemzetközi Olvasástársasághoz való csatlakozás Magyarország számára igen előnyösnek mutatkozott. Az 1956-ban alapított, 1970-ben már tízezernél több (főleg amerikai és kanadai) tagot számláló szakmai társulat a legnagyobb szakkiadóknak számított az olvasáskutatás és az olvasáspedagógia területén. Tudományos szaklapja, a *Reading Research Quarterly* a legrangosabb tudományos lap volt a témában. Az 1970-es és '80-as években az olvasástanulás megértése szempontjából kulcsfontosságú tudományos eredmények születtek a kognitív pszichológiában, a szociolingvisztikában és a pszicholingvisztikában, ami jelentős mértékben segítette tisztázni az olvasás és a szövegértés mechanizmusait. Mindezek

---

* Az 1970 és 1987 közötti időszak áttekintésekor Kádárné Fülöp Judit visszaemlékezését használtam fel.

közvetlenül hasznosíthatóak voltak a pedagógusok, az olvasással foglalkozó szakemberek képzésében. Az IRA-tagság sok szálon segített kiépíteni azokat a kapcsolatokat, amelyek révén a legfontosabb módszereket, kutatási eredményeket, vitás kérdéseket idehaza is meg lehetett ismerni.

Az 1970-es évek végére Ausztriában, Belgiumban, Dániában, Finnországban, Franciaországban, Írországban, Németországban, Nagy-Britanniában, Svédországban már jelentős létszámú nemzeti olvasástársaságok működtek, amelyek az IRA bejegyzett nemzeti tagszervezetei is voltak. Működött az IRA Európai Fejlesztési Bizottsága (IDEC) is, amely két évente egy-egy európai olvasáskonferenciát is szervezett, változó helyszínekkel.

1979-ben Ralph Staiger (az IRA ügyvezető igazgatója) Budapestre látogatott, és felkereste Kiss Árpádot, a Magyar Pedagógiai Társaság elnökét. tíz évre szóló ingyenes IRA tagságot ajánlott egy olvasáspedagógiai szakembernek, abban a reményben, hogy Magyarországon is alakul a helyi olvasástársaság – a nyugat-európai országok olvasástársaságaihoz hasonlóan.

Kiss Árpád Kádárné Fülöp Juditot bízta meg a kapcsolattartással, aki ettől kezdve rendszeresen megkapta az IRA-tagsággal járó illetmény lapokat: a *Reading Today*-t és a *Reading Research Quarterly*-t. Kiss Árpáddal közösen kezdetben a Magyar Pedagógiai Társaság alsó tagozatos szakosztályának keretei között próbálták megszervezni a Magyar Olvasástársaságot. Azonban rövidesen kiderült, hogy a különféle elemi olvasástanítási módszerek terjesztésében érdekelt szakemberek nem tudtak együttműködni, így ezek a kezdeti próbálkozások kudarcba fulladtak.

Az IRA 1983-ban a Bécsben rendezett Európai Olvasáskonferenciát, amelyen a Nemzetközi Olvasástársaság amerikai vezetői közül is sokan részt vettek. Ha hivatalosan nem is lehetett még ilyen céllal Magyarországról kiutazni, turistaként éppen Bécsben járva Kádárné Fülöp Judit találkozott az IRA és az európai olvasástársaságok vezetőivel. 1986-ban Pehr-Olof Rönnholm, a Finn Olvasástársaság elnöke, az Európai Szervezet elnöke, valamint az IRA Igazgatótanácsának tagja Magyarországon járva találkozott Kádárné Fülöp Judittal és Nagy Attilával. Utóbbi kutatóként, oktatóként, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete tisztségviselőjeként jelentős szervezési tapasztalatokkal, továbbá a könyvtárosi és pedagógusi körökben kiterjedt kapcsolatokkal is rendelkezett. Kettejük megbeszélésein körvonalazódott, hogy a leendő Magyar Olvasástársaságot széles körű szakmaközi alapokon kellene megszervezni. Hiszen éppen a sokoldalú szakértelem, a különböző foglalkozásúak eszmecseréje, témánk interdiszciplináris szemléletű megközelítése lehet az a többlet, amiért érdemes egy új szakmai szervezetet létrehozni.

1987 júliusában a spanyolországi Salamancában rendezett 5. Európai Olvasáskonferenciára Nagy Attila tudott eljutni és előadást tartani. Az egyik legrégebben, 1218-ban alapított egyetem kisvárosában hosszú távon is fontos beszélgetéseket kezdehettünk mások mellett a dán Mogens Jansennel, az osztrák Peter Schneckkel, a finnországi svéd Pehr-Olof Rönnholmmal, a Nyugat-Berlinben élő Franz Biegelmaierrel. Itt nem részletezhető okoknak köszönhetően e konferencia záróülésén az ír Vincent Greany „*Viszontlátásra 1989-ben Budapest!*” mondattal fejezte be előadását. Amint erről máshol már bővebben írtunk, sajnos, akkor még nem voltunk elég bátrak, elég erősek ennek megszervezésére, és bizony az illetékes elvtársak sem látták át, nem hitték el, nem értették meg az így kapott nagyszerű lehetőség várható „bevételeit,” jótékony szakmai következményeit. Pedig Budapest, Ma-

gyarország 1987-ben már jól érzékelhetően vonzó, érdekes helynek számított a világban. A későbbiekben „annus mirabilisnek” nevezett 1989. esztendő majdani – akkor még nem tudható, talán csak remélhető – hazai és nemzetközi eseményeit pedig ne is említsük!

A hazai bizonytalanságot, tanácstalanságot egyértelműen tudatnunk kellett jóakarató kollégáinkkal, és végül az esedékes 6. Európai Olvasáskonferencia házigazdája a Nyugat-Berlinben működő Freie Universität lett. Franz Biegelmaier egyetemi tanszékvezető nagylelkűségének, a magyarok iránti rokonszenvének köszönhetően nyolctagú hazai csoport lehetett vendég ezen a számunkra rendkívül tanulságos eseményen (Adamikné Jászó Anna, Dán Krisztina, Gereben Ferenc, Gósy Mária, Kádárné Fülöp Judit, Nagy Attila, Sarkady Kamilla, Zsoldos Márta). Emlékezetes konferenciánk 1989 júliusában, négy hónappal a berlini fal leomlása előtt zajlott, de a bekövetkező fordulatot ott és akkor közlünk senki nem sejtette. Direkt kérdésre válaszolva Franz Biegelmaier is még legalább további két évtizedre becsülte ezen abszurdítás, a fal fönntmaradási esélyeit.

A nyugat-berlini konferencia lényegében európai kulturális visszafogadtatásunk gesztusaként volt értelmezhető, hiszen a nyolcfős csapat a legkülönbözőbb szekciókban kaphatott szót, szerezhettek élményeket, köthetett barátságokat. Ráadásul a záró plenáris ülésen felkért előadóként Nagy Attila egyértelműen emlékeztette a hallgatóságot a háború utáni, a nagyhatalmak döntésének következményeként kialakult vasfüggöny mögé kényszerített létünk, európai kítaszíttottságunk reménybeli megszűnésére, az oktatási és kutatási módszerek, a kérdésfeltevések, az értelmezési keretek kívánatos közeledésére.

A munka

A hazatérésünket követő hónapokban már megnövekedett önbizalommal és munkakedvvel láttunk hozzá a Nemzetközi Olvasástársaság új nemzeti tagszervezetének megalapításához. A tagszervezeti státus jóváhagyásához elsőként önálló, ám az IRA alapszabályához illeszkedő, a hazai törvényi előírásoknak ugyancsak megfelelő alapszabályt kellett fordítanunk, fogalmaznunk, szerkeszteniünk. Munkánk egy rendkívül pontos fordítással kezdődött, majd körültekintő, jogászok segítségével is igénybe vevő, sokféle egyeztetést kívánó, az IRA munkatársainak (főként Alan Farstrup és Alida Cutts) véleményét ismételten kikérő „küzdelemmel” folytatódott. Végig kellett gondolnunk, hogy a teljesen más hazai körülmények között mi az, ami szervezetenként átvehető módon megvalósítható, és mi az, amit másképpen kell csinálnunk. Nem utolsó sorban a (gyakran változó) hazai jogrendbe is be kellett illeszteni a Magyar Olvasástársaságot. Alapvető célunk volt, hogy az olvasással foglalkozó szakemberek széles körét egybegyűjtsük. Ezért nemcsak könyvtárosokat, nemcsak tanítókat, tanárokat, hanem rajtuk kívül gyógypedagógusokat, kutatókat, nyelvészeket, pszichológusokat, szociológusokat, gyermekirodalommal foglalkozókat, drámapedagógusokat, sőt a digitális írásbeliséggel foglalkozókat, szociálpedagógusokat, olvasásterapeutákat is igyekeztünk megnyerni a Társaság ügyének.

A Társaság életében a személyes találkozásoknak különös fontosságot tulajdonítottunk. Ezért az évi két alkalommal rendezendő, egy–másfél napos konferenciát

kötelező menetrendnek szántuk. Magyarország út- és vasúthálózata közismerten főváros központú, a közlekedés számos tagtársunk számára megterhelő. Ezért évente legalább egy konferenciát igyekeztünk mindig más vidéki városba szervezni, hogy a lehető legnagyobb számban vehessenek részt eseményeinken, hogy az érdeklődő helyi kollégáknak bátorítást nyújtsunk kezdeményezéseik, munkájuk sikeres folytatásához, hogy a legérdekesebb, legeredetibb ötletek, módszerek számára az országos bemutatkozásra esélyt kínáljunk, és ezzel magunk is gazdagabbá válhassunk. A konferenciák, szemináriumok szervezése mellett kutatások kezdeményezésével, pályázatokkal, kiadványok szerkesztésével, írásával ugyancsak növelni kívántuk, és kívánjuk azóta is a hazai írásbeliség színvonalát. Alapszabályunk teljes szövege honlapunkon (www.hunra.hu) mindenki számára könnyen elérhető. Szervezetünk működési alapelveiből most csupán egyetlen mozzanatra kívánjuk a figyelmet felhívni. Legfőbb döntéshozó intézmény az évente legalább egyszer összehívandó közgyűlés. A két közgyűlés közötti időszakban a jelenleg 11 tagú Tanács irányít, és a kétévente választott elnök gondoskodik a közgyűlés, illetve a Tanács határozatainak végrehajtásáról, valamint a közgyűlés, illetve a tanácsülések összehívásáról.

A Magyar Olvasástársaság megalakulását közvetve, közvetlenül sokan segítették. Néhányuk nevét már okkal említettük. Erkölcsi kötelességünk legalább két további kiváló személyiség nevének megörökítése. Néhai Juhász Gyula professzor, az OSZK akkori (1986-1993), főigazgatója nagylelkűen otthont adott a Nemzeti Könyvtárban a HunRA működéséhez. Jó két évtizede a Budavári Palota F. épülete folyamatosan székhelyünk, a tanácsülések, rendezvények jelentős részét ugyancsak az OSZK termeiben tarthatjuk. Utódai, Poprády Géza, Monok István, valamint Sajó Andrea főigazgatók az eredeti döntést nem változtatták meg. Köszönet érte!

Hasonlóképpen rendkívül fontos, máig hálára kötelező gesztust kaptunk Kálmán Attila matematika–fizika szakos tanártól, aki 1992 februárjában első közgyűlésünk nyitó előadását az Oktatási és Kulturális Minisztérium politikai államtitkáraként mondta el. Beszéde a legkevésbé sem volt protokolláris üdvözetek, jókívánságok füzére. Előadása három pillérré épült. „*Minden nemzet a maga nyelvén lett tudóssá, de idegenen sohasem.*” – indított a klasszikus Bessenyei-idézetrel, folytatta a bibliafordítások jelentőségének tudatosításával. Vagyis az anyanyelvi készségek (beszéd, olvasás, írás), fejlesztését egész nevelési, oktatási rendszerünk központi kérdéseként mutatta be. Majd ennek egyik kihagyhatatlan eszközeként, forrásaként a matematika tanítását jelölte meg. Végezetül a jó iskolát elképzelhetetlennek tartotta a megfelelő iskolai könyvtárak működése nélkül. Hangütése máig érvényesen felidézhető, mert alapvető törekvéseinket foglalta össze.

Két évtizedes munkánk számos részlete, annak eredményei honlapunkon mindenki számára visszakereshető a *Rólunk – Bemutatkozás – Tevékenységünk – Kiadványok – Konferenciák – Hírlevelek* és a további kulcsszavak követésével. Az adott terjedelmi keretek között szükségképpen csupán erősen hiányos mozaik felvázolására van módunk. Elsőként, a tartalmi ismertetést elkerülve, csupán illusztratív szándékkal említjük az *Olvasásra nevelés és pedagógusképzés* című, 25 írást tartalmazó kiadványunkat¹. A kötet anyagának több mint az ötöde a határon túli kollégák előadásainak szerkesztett változata. Vagyis nem jámbor óhaj, divatos szó-

lam, hanem rendszeres gyakorlattá vált akkori tevékenységünkben a határon túli magyarság gondjainak, munkájuk sikereinek megjelenítése. Csak néhány példa a jelzett füzet tartalomjegyzékéből: Lanstyák István (Pozsony): *Kétnyelvűség és anyanyelvi nevelés*; Borbáth Erzsébet (Csíkszereda): *A moldvai csángó gyermekek kétnyelvűsége*; Lukács István (Székelyudvarhely): *Olvasásra nevelés és történelem*; Szallós-Kis Ferenc (Székelyudvarhely): *A román irodalom megszerettetése Székelyföldön*; Bábi Móricz Tünde (Újvidék): *Olvasásra nevelés – könyvtáros szemmel*.

Az 1989-re tervezett budapesti nemzetközi konferencia még csupán az előlegezett bizalom jele lehetett volna, de az 1995. július 23–25. között a magyar fővárosban rendezett, *Írásbeliség és Demokrácia* címmel jegyzett 9. Európai Olvasáskonferencia házigazdáiént már nyugodt lélekkel érezhettük az addig végzett munkánk elismerését, amikor az IRA és az IDEC illetékes vezetőivel tárgyaltunk. A több tucat országból érkezett, csaknem háromszáz fős vendégsereg többsége legalább saját előadása közben a légkondicionálás hiánya miatt derekasan megizzadt a kelenföldi Feneketlen tó közelében, a Szent Imre templom mellett lévő, néhány éve még Föxi-Maxi Egyetemnek csúfolt, akkorra már gyorsan privatizált konferencia központ termeiben. A hazai sajtó részletesen foglalkozott az eseménnyel, azzal a ténnyel is, hogy szakmai, baráti kapcsolatrendszerünk jelentősen megerősödött.

A sokféle gazdagodás egyik leglátványosabb eleme éppen a konferencia első estéjén, az OSZK VI. emeleti tanácstermében rendezett állófogadáson körvonalázódott, amikor a kolozsvári könyvtáros, Demeter Réka kezdeményezésére Nagy Attila, valamint az IRA ügyvezető igazgatójaként itt tartózkodó Alan Farstruppal hármasban egy átfogóbb, nemzetközi együttműködés alapjairól kezdtünk beszélgetni, ahol kezdetben a romániai magyarság bekapcsolódásának esélye volt a legfontosabb tét. Másol erről már bővebben írtunk, ezért itt csupán címszavakkal idézzük a történet lényegét. 1996 tavaszán előbb Charles Temple és Scott Walter segítségével Kolozsvárott, majd ugyanez év nyarán az IRA prágai világkongresszusán már önálló szekcióülés keretében szőttük tovább a majdani RWCT (Reading and Writing for Critical Thinking) olvasásfejlesztési program tervének szálait. Az ötlet tehát Kolozsvár, Budapest, valamint az IRA ügyvezető igazgatójának találkozásából, közös töprengéséből született, de a tényleges kivitelezéshez már az IRA teljes vezérkarának szellemi, valamint a Soros Alapítvány hatékony anyagi támogatására volt szükség. (Minderről bővebben olvasható *Az olvasás ösztantárgyi feladat* című, 2011 novemberében megjelent kiadványunk bevezető fejezetében.)

Szeged, 1997. április 2–5. – a következő, kihagyhatatlan dátum. *Szigetek és hidak* címmel került sor az első országos olvasáskongresszusra – írtuk, mondtuk akkor, de hasonló, azóta sem szerveztünk. Mozgósító szándékunk egyértelmű volt. A meghívott előadók közül a helyiek különösen erős emlékeket hagytak bennünk, mint például Kokas Károly számítógép- és internethasználattal kapcsolatos karakteres állításai, előrejelzései, valamint Monok István olvasástörténeti kutatásainak eredményei. Az előadók döntő többsége viszont szabadon választott témákkal önként jelentkezett, az egyetemi hallgatóktól a gyakorló pedagógusok, könyvtárosok során át a gyógypedagógusokon keresztül a kutatókig. Három-négy párhuzamos szekció dolgozott folyamatosan. Bécsből, Beregszászról és Kézdivásárhelyről is

tudtunk vendégeket fogadni. Azóta is fájjalom, szervezési ügyetlenség emlékeként őrzőm, hogy a feszes program, illetve a budapesti vonatindulás közötti rövid idő miatt külhoni barátaink kedvéért nem állhattunk meg Ópusztaszeren megtekinteni a nemzeti emlékparkot, a Feszty-körképet.

Saját hangunk megtalálásának, hosszú távú programunk kialakításának egyik igen jellemző példáját sem hagyhatom említés nélkül. A megalakulásunkat követő évek augusztus végi napjaiban menetrendszerűen érkeztek a szervezet amerikai központjából a buzdító felhívások: szeptember 8. az *International Literacy Day!* *Az Írásbeliség világnapja!* Rajta, szervezzünk pályázatokat, sajtótájékoztatókat, ünnepi rendezvényeket! 1996 és 2004 között tettük is több-kevesebb sikerrel, amit jónak láttunk. Például 1998. szeptember 8-án, a Liszt Ferenc téren Hámosi József agykutató akadémikus, kulturális miniszter és Pokorni Zoltán oktatási miniszter egyaránt figyelemreméltó beszédet tartottak, ráadásul mindketten tőlünk is kértek előzetes szakmai javaslatokat. Valódi, tartalmas együttműködés alakult ki közöttünk. A világnap és a hazai helyzet információi azonban a felületességre hajló médiában gyakran kifejezetten a komikummal keveredtek. A mohamedán világból érkező, a nők hátrányos megkülönböztetéséből fakadó, a női írástudatlanság tényeit többször hibásan magyarországi feszültségként idézték az éppen megszólaló riporterek.

2004-ben Szalai Márta és Kovács Mariann százhalombattai gyermekkönyvtárosok ötletét országos megmozdulássá erősítettük. 2005-től kezdődően minden év szeptember 30-án, Benedek Elek születésének évfordulóján, *A népmese napján*, országos és helyi rendezvények sorával hívjuk fel a szülők, nagyszülők, pedagógusok, könyvtárosok és nem utolsó sorban a média figyelmét a népmesék lélektani jelentőségére, erkölcsi világgépet, értékrendet, gondolkodásmódot, konfliktusmegoldó stratégiákat formáló, nyelvművelő, szókinccsgyarapító erejére. Társaságunk tevékenységében ellenállhatatlanul összekapcsolódó kulcsszavak kerültek egymás mellé: család–hágyomány–óvoda–könyvtár–iskola–irodalom–olvasás–kultúra–nemzeti öntudat és egyetemes értékek!

Manapság napi hét (!) percet foglalkozunk gyerekeinkkel! Először is kapcsoljuk ki a folyamatosan villódzó, hangoskodó képernyőket! Beszélgessünk, énekeljünk, rigmusokat, verseket, majd meséket mondjunk, olvassunk a piciknek, a kicsiknek meg a nagyobbacsáknak! Majd csak az ilyesfajta göcögések, kacagások, beszélgetések, együttes élmények, belső utazások, szellemi „védőoltások” után jöhessen közénk a televízió, a számítógép! Mennyivel könnyebben veszik az iskolai akadályokat az ilyen „mesélős” családból, óvodából érkező gyerekek! Ezzel a témával egyértelműen hosszú távú, stratégiai jelentőségű kérdéshez értettünk!

A HunRA két évtizedes tevékenységének egyik leglátványosabb eleme, elismerése s egyúttal reklámja volt a Nemzetközi Olvasástársaság 21. Világkongresszusának (*Building Literacy Bridges*) budapesti megrendezése a 2006. augusztus 7. és 10. közötti napokban. (Ennek részletes történetével még adósok vagyunk.) A 600 főt közelítő résztvevő, a 15 párhuzamosan működő szekcióban elhangzó csaknem 500 előadás, a 96 fős, többségében előadást is tartó, részben a külhoni nemzetrészeket képviselő magyar csoport, voltak a vendégeink. A plenáris megnyitó előadói pedig Sólyom László köztársasági elnök, Korzenszky Richárd, a Tihanyi Apátság perjele,² Andreas Schleicher, az OECD Oktatási Igazgatóság elemzője, a

PISA-vizsgálatok vezetője, valamint az énekes, mesemondó Berecz András voltak. Inkább tárgyyszerű, mintsem önelégült összegzés, ha a sajtó (napilapok, rádió, televízió, szaklapok) munkáját segítőkészen tájékoztatónak, mozgósító erejűnek minősítjük. Kritikusan, ám konstruktívan szólhattunk saját helyzetünkről, és bátran dicsérhettük, vonzó példaként emlegethettük a nálunk jobban teljesítő országok jó gyakorlati példáit: Dél-Koreát, Finnországot, ami a PISA-eredményeket, valamint az USA-beli pedagógusképzés minden tantárgyra vonatkozó olvasásfejlesztési moduljait illeti.

A sok üres területet hagyó mozaikunk utolsó „olvasható” foltja legyen egy ugyancsak kiemelkedően fontos év, a 2011. eredményeinek felvillantása.

2011. május 13–14-én, Szombathelyen, a Berzsenyi Dániel Könyvtárban, a Nyugat-Magyarországi Egyetem Savaria Egyetemi Központ Könyvtárának és több tanszékének segítségével *Az olvasás ösztantárgyi feladat* címmel szerveztünk 160 fő részvételével konferenciát, s az ott elhangzott legfontosabb előadásokból összeállított, azonos című kötet 2011. november végére meg is jelent³.

Szeptember végén Egerben, a Bródy Sándor és Városi Megyei Könyvtár vendéglátása, tudatos szövetségkötése az Eszterházy Károly Főiskola, valamint a Benedek Elek Óvoda kitűnő munkatársaival tette lehetővé a VII. Országos népmese-konferencia (címe: *A népmese az olvasás táltosa*) nagy sikerű megszervezését.

November 19-én az éves közgyűlés hivatalos menetrendje (szakmai és pénzügyi beszámoló vitája, elfogadása) előtt, illetve után Csányi Vilmos etológus és Csépe Valéria agykutató pszichológus akadémikusok kitűnő, korábbi nézőpontjainkat radikálisan új elemekkel kiegészítő előadásait élvezhettük.

Közönségsikerét tekintve korábban csak a nemzetközi megmozdulásokat jellemző nagy létszámú hallgatóság előtt szólhattunk, vitázhattunk 2011. december 10-én az ELTE Tanító- és Óvóképző Kar Kiss János altábornagy utcai épületében, ahol 260 fő zsűföldött össze a színpadon ülve, az ablakmélyedésekben, a hátsó sorokban állva, hogy *A népmesemondás esélyei napjainkban* című gondolat körben kössünk szövetséget a jövőendő óvodapedagógusok legjobbjával. (Továbbá csak akkor vagyunk igazságosak, ha legalább az említés szintjén egy márciusi OSZK-ban rendezett *Olvasótárs*, valamint októberi, a Kaposvári Egyetem Könyvtárában megtartott olvasásfejlesztési témajúkonferencia tényét is rögzítjük.)

Régen túlléptük az engedélyezett terjedelmi kereteket, mégis az égető hiányérzet a szerzőkben a legerősebb motívum. Megbocsáthatatlan feledékenység lenne szellemi építkezésünk legalább két további alapelemét említetlenül hagyni. Egyrészt a honlapon ugyan jól látható kiadványaink sorából ki kell emelnünk a hazai biblioterápiái szakirodalom egyik alapvető művét, Bartos Éva *Segített a könyv, a mese. Vallomások életről, irodalomról, olvasásról* című kötetét⁴, másrészt a honlapunkon évek óta – Péterfi Rita, Bartók Györgyi, Kis Klára és Tóth Andrea jóvoltából – folyamatosan tovább épülő *Gyerekirodalmi adatbázis* előzményét, az 1995-ben megjelent válogatott ajánló bibliográfiát, akkor még nyomtatott formájú első változatát: Bocsák Veronika–Benkő Zsuzsanna–Hölgyesi Györgyi *Olvas nekem! Kalauz szülőknak, óvónőknek, tanítóknak a gyermekkönyvek útvesztőjében* című, azóta is gyakran forgatott munkáját.⁵

A remény

Bármiféle didaktikus összegzés helyett inkább a reményt fogalmazhatjuk meg abban a tekintetben, hogy töredékes múltidéző visszatekintésünkből mégis csak kiolvasható a bennünket vezérlő értékek struktúrája. Mindenekfölött a korábban nem jellemző holisztikus szemléletmód, a hazai és külföldi partnerek közötti kapcsolatrendszer erősítése, kiemelten a család, az óvoda, az iskola, a könyvtár, a média, a gyermekkultúra, a szociális és egészségügyi szféra intézményeinek, valamint az egyházak minden eddiginél tudatosabb, szorosabb együttműködésének szorgalmazása. Megmaradásunk sokat emlegetett alapvető feltételei (demográfiai mutatók, GDP-adatok, kriminalitás, migráció) mellett a nemzet alkalmazkodó képessége, tanulékonyága, szellemi tartása, a közértelmesség színvonala általában a PISA-kutatások eredményeiben többé-kevésbé hitelesen tükröződnek. Ezért túlzás nélkül állíthatjuk – hiszen a beszéd, az írás, az olvasás, a gondolkodás, az eltervezett emberi cselekvés széttephetetlenül összetartozó fogalmak –, hogy megmaradásunk tekintetében az olvasásfejlesztés századunkban nemzeti sorskérdés.

JEGYZETEK

- 1 Olvasásra nevelés és pedagógusképzés. HUNRA konferenciák előadásai. (Szerk. Nagy Attila.) Bp., OSZK., 1994. 132 p. /Az Országos Széchényi Könyvtár füzetei/
- 2 Mindkét előadás szövege olvasható a 3K 2006. 9. számában.
- 3 Az olvasás esszétantárgyi feladat. (Szerk. Nagy Attila, Imre Angéla, Köntös Nelli.) Szombathely, Savaria Univ. Press, 2011. 291 p.
- 4 Segített a könyv, a mese. Vallomások életről, irodalomról, olvasásról. (Szerk. Bartos Éva.) Bp., Magyar Olvasástársaság, 1999. 200 p.
- 5 Bocsák Veronika–Benkő Zsuzsanna–Hölgyesi Györgyi: Olvass nekem! Kalauz szülőknék, óvónőknék, tanítóknak a gyermekkönyvek útvesztőjében. Bp., Trezor, 1995. 316 p.